Hhx, htx og videregående uddannelse

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

Hhx, htx og videregående uddannelse

© 2001 Danmarks Evalueringsinstitut

Tekst
Katinka Paludan

Layout
Kühnel Design AS

Foto
Nicola Fasano

Tryk
De Facto AS

Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Bestilles hos
Statens Information
Publikationsafdelingen
Kigkurren 10
Postboks 1300
2300 København S

T 33 37 92 28
F 33 37 92 80
E sp@si.dk
H www.si.dk

Kr. 20,- inkl. moms

ISBN 87-7958-027-0

Hhx, htx og videregående uddannelse

2001

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

Indhold

Forord
Side 3

Evalueringens sigte
Side 5

Valget af hhx og htx
Elevprofil på hhx
Elevprofil på htx
Side 7

Efter hhx og htx
Side 13

Skolekultur og selvopfattelse
Side 19

Med andre øjne
Anbefalinger til hhx
Anbefalinger til htx
Side 23

Kan man lære at studere
Side 27

EVA's fremgangsmåde
Side 30

1 Forord

I dette hæfte kan man læse om resultatet af evalueringen af overgange fra hhx og htx til videregående uddannelse som Danmarks Evalueringsinstitut, EVA, offentliggjorde i efteråret 2001.

EVA blev oprettet i 1999 som en selvstændig institution under Undervisningsministeriet. Instituttets primære opgave er at evaluere uddannelsessystemet for derigennem at være med til at højne kvaliteten af uddannelse og undervisning i Danmark. EVA foretager derfor evalueringer på alle niveauer – fra grundskole til voksen- og efteruddannelse. Desuden fungerer EVA som nationalt videnscenter på evalueringsområdet. Instituttet udvikler metoder til evaluering af uddannelse og opsamler nationale og internationale erfaringer på området.

Evalueringen af overgange fra hhx og htx til videregående uddannelse er den første evaluering fra EVA som fokuserer på sammenhængene mellem forskellige niveauer i det danske uddannelsessystem. Der er derfor tale om et metodisk pilotprojekt hvor den eksterne evalueringsgruppe og EVA's medarbejdere i samarbejde har forsøgt at indkredse hvilke forhold og faktorer der er vigtige i forbindelse med overgangen fra ungdomsuddannelse til videregående uddannelse. Evalueringen sætter fokus på hhx- og htx-studenternes videre uddannelsesforløb og på skolernes indsats for at styrke elevernes lyst og evne til at gennemføre en videregående uddannelse.

Dette hæfte sammenfatter de væsentligste resultater fra evalueringen. Det viser hvilke forhold der må antages at have betydning når unge skal rustes til videregående uddannelse, og giver desuden et indtryk af evalueringens fremgangsmåde. Vi håber at hæftet vil inspirere diskussionen om hhx og htx blandt underviserne og de uddannelsesansvarlige på skolerne, og at det vil bidrage til den fortsatte udvikling af kvaliteten på de to erhvervsgymnasiale uddannelser.

God læselyst!

Christian Thune
Direktør

NIKE

2 Evalueringens sigte

Dette hæfte er baseret på EVA's evaluering af overgange fra hhx og htx til videregående uddannelse. Her har EVA undersøgt sammenhængen mellem erhvervsgymnasierne og videregående uddannelse.

Det er vigtigt for os at det ikke kun er de faglige, men også de personlige kompetencer der lægges vægt på i de gymnasiale uddannelser. Lektor Vagn Thorsgaard Jacobsen, Handelshøjskolen i København.

De videregående uddannelser kan ikke give gymnasierne "kravsspecifikationer", for der findes ikke én studiekompetence. Der er mange – afhængigt af hvorfra og hvortil den unge skal. Kontorchef Eva Teilmann, Aarhus Universitet.

Evalueringen fokuserer på hhx og htx i relation til uddannelsernes overordnede formål. I loven står der at hhx og htx skal

"…give egnede unge en uddannelse der giver grundlag for videregående uddannelse, og som bidrager til de unges personlige udvikling og til deres interesse for og evne til aktiv medvirken i et demokratisk samfund samt deres forståelse af samfundet og dets udvikling med særlig vægt på erhvervslivets forhold".

Selvom hhx- og htx-bekendtgørelserne fastslår at uddannelserne også kan "udgøre en del af et grundlag for erhvervsmæssig beskæftigelse", siger loven altså at uddannelsernes primære formål er at forberede til videregående uddannelse. Htx og hhx skal med andre ord sigte mod at give eleverne studiekompetence – mod at give dem lyst og evne til at vælge og gennemføre en videregående uddannelse.

I evalueringen undersøger vi derfor hvad skolerne gør for at styrke elevernes lyst og evne til at vælge og gennemføre en videregående uddannelse. Vi har spurgt uddannelserne hvordan de ser på sig selv, og undersøgt hvordan deres profil, vejledning, arbejds- og prøveformer fungerer i forhold til videregående uddannelse.

Desuden har vi spurgt eleverne hvad de mener. Hvorfor har de egentlig valgt hhx eller htx? Hvordan svarer uddannelsen til deres forventninger? Og hvad er deres planer efter eksamen? Disse planer og holdninger sammenlignes endelig med dimittendernes uddannelsesvalg. Vi har således undersøgt hvor mange der læser videre, hvad de læser – og hvordan de har oplevet overgangen til videregående uddannelse.

3 Valget af hhx og htx

Elevernes lyst til videreuddannelse hænger tæt sammen med både den indstilling de har til uddannelse når de starter på hhx og htx, og de input de får i løbet af uddannelsen. Både indgangs- og afgangseleverne er derfor blevet spurgt om deres holdning til uddannelse.

Job eller videreuddannelse

43% af htx'erne skriver at et ønske om videregående uddannelse har haft stor betydning for deres valg af htx. Det tilsvarende tal for hhx'erne er 30%. Til gengæld tillægger 52% af hhx'erne og kun 28% af htx'erne de efterfølgende jobmuligheder stor betydning. Htx'erne er altså mere orienterede mod videregående uddannelse end deres kammerater på hhx.

Htx'erne lader til at være mere målrettede allerede fra starten. Men hhx'erne er også målrettede – bare ikke mod videregående uddannelse. De går målrettet efter en uddannelse der ikke entydigt peger i en bestemt retning, men hvor de har mulighed for at vælge mellem job og uddannelse. For mere end halvdelen af hhx'erne synes jobmuligheden at være en af de vigtigste bevæggrunde for deres valg af hhx. Det betyder dog ikke at hhx'erne ikke tillægger studiekompetencen betydning, men den opfattes mere som en sidegevinst.

Alternativer til hhx og htx

For ca. 20% af både hhx- og htx-eleverne har det stor betydning at de ikke vil gå på det almene gymnasium. Det er dog værd at bemærke at denne motivation ikke fylder så meget hos eleverne som skolerne ofte synes at antage.

I denne sammenhæng skal det nævnes at hhx og htx uden tvivl er med til at give en gruppe egnede unge en gymnasial uddannelse de måske ellers ikke ville have valgt. Uddannelsernes profiler sikrer bredden i de gymnasiale uddannelser og øger derved muligheden for at tilgodese alle unges interesser. Profilerne på hhx og htx må altså siges at være en succes idet uddannelserne også kan nå nogle andre unge end det almene gymnasium.

Elevernes holdninger til uddannelse ses også i deres 2. prioriteter, dvs. hvad de ville have valgt hvis de ikke havde valgt hhx eller htx. Spørgeskemaundersøgelsen tegner her et billede hvor det matematiske gymnasium klart er de fleste htx'eres alternativ. Hhx'erne ville fordele sig mere spredt. Dog ville den største gruppe også her vælge det matematiske gymnasium (28%).

Det er bemærkelsesværdigt at en teknisk eller merkantil erhvervsuddannelse kun er et alternativ for 16-18% af eleverne på hhx og htx; erhvervsuddannelserne fylder åbenbart ikke meget i deres bevidsthed.

Elevprofil på hhx

Det er tydeligt at der er store forskelle mellem piger og drenges erfaringer på hhx. Begge køn synes at kravene i det daglige skolearbejde generelt er tilpas. Men pigerne bruger længere tid på skolen, og på 3. år synes en større del af dem (10%) at stoffet er svært.

Modsat synes en tilsvarende gruppe af drengene på 3. år at sværhedsgraden (12%) og arbejdsbyrden (9%) er for lille. En tendens der også ses ved at nogle mener hhx stiller for få krav til deres selvstændighed. Denne gruppe fordobles fra 7 til 15% i løbet af de tre år.

Piger med lav selvtillid

Eleverne har vurderet deres egne evner på forskellige områder der kan have betydning for videregående uddannelse. Disse selvvurderinger tegner et billede af hhx-pigen som velovervejet og pligtopfyldende, men også som noget usikker på sine egne faglige og sociale færdigheder. I elevernes vurdering af egen selvtillid placerer flere piger end drenge sig da også i den lave ende af skalaen.

Lyst til videreuddannelse eller job

Man må formode at elevernes vurdering af egne evner spiller ind på deres uddannelsesvalg. Derfor er det også interessant at selvom 78% af afgangseleverne på hhx føler sig rustede til at starte på en videregående uddannelse, har mange af dem alligevel ikke lyst.

Dokumentationsmaterialet kan tyde på at nogle, især blandt pigerne, i løbet af hhx finder ud af at de hellere vil have et job. Denne udvikling lader til at fortsætte også efter eksamen. Fx er der færre hhx'ere der reelt starter på en videregående uddannelse end man kunne forvente ud fra deres planer.

Det er vigtigt at fastslå at materialet ikke giver grund til at antage at hhx'erne generelt skulle have ringere forudsætninger for at gennemføre en videregående uddannelse end dimittender fra andre gymnasiale uddannelser. Både elever, skoler og studerende med hhx-baggrund vurderer at hhx'erne har de nødvendige faglige forudsætninger for at gennemføre en videregående uddannelse. Det lader mere til at være lysten de mangler.

Kendskab til mulighederne

Det er selvfølgelig vigtigt for elevernes "evne til at vælge" at de er klar over hvilke muligheder de har. Et halvt år før eksamen svarer ca. 40% af eleverne imidlertid at de kun i ringe grad eller slet ikke har viden om job- og uddannelsesmuligheder.

Dette billede bekræftes af tidligere hhx-elever der nu er i gang med en videregående uddannelse. De giver nemlig udtryk for at uddannelses- og erhvervsvejledningen har været en forholdsvis "usynlig" faktor i deres uddannelsesvalg.

Når handelsskolens formål fortolkes så tvetydigt, bør studievejledningen spille ind og motivere eleverne til at læse videre.
Henrik Bielefeldt, hhx-dimittend, nu HA-studerende på Vestsjællands Handelshøjskole.

Hhx-elevernes vurdering af deres selvtillid (i %)

Vurdering af egen selvtillid

	♂ 1. år	♂ 3. år	♀ 1. år	♀ 3. år
Stor	44	45	15	14
Middel	51	51	72	74
Lille	5	4	14	12

Lyst til job og videreuddannelse på hhx (i %)

Fået lyst til at søge job umiddelbart efter hhx

Helt sikkert	13	16	11	22
I høj grad	31	33	31	37
I ringe grad	28	30	32	24
Slet ikke	28	22	27	17

Materialet viser at en gruppe, specielt blandt drengene, bliver overraskede over htx's indhold. Nogle tror fx at teorien fylder mindre i forhold til det praktiske arbejde i laboratorier og værksteder. Desuden synes 16% af indgangseleverne at arbejdsbyrden og sværhedsgraden er for stor. Dette kan være en del af forklaringen på at omkring 20% af afgangseleverne ville have valgt en anden ungdomsuddannelse hvis de skulle vælge i dag.

Vurdering af egne kompetencer
Som på hhx har drengene en markant højere selvtillid end pigerne. Billedet bliver imidlertid lidt mere nuanceret når eleverne vurderer deres evner indenfor bestemte områder.

Eleverne vurderer generelt deres kompetencer højt. De synes dog selv de er dårlige til at gå til eksamen og til at koncentrere sig om faglige opgaver. Som på hhx er der mange drenge der ikke føler sig sikre i skriftlig fremstilling. Ifølge tidligere hhx'ere og htx'ere der nu er i gang med en videregående uddannelse, er denne vurdering imidlertid forkert: De synes de er gode til at fremlægge og formidle sammenlignet med deres studiekammerater fra andre gymnasiale uddannelser.

Htx'erne vurderer deres samarbejdsevner bemærkelsesværdigt højt. Men det stemmer overens med de tidligere elevers erfaringer at htx'ere er gode til at arbejde i grupper. Htx'erne er i det hele taget gode til projektarbejde. De bliver åbenbart også gladere for det i løbet af htx. Således foretrækker kun ca. 30% af de nye elever denne arbejdsform, mens den foretrækkes af 43% af afgangseleverne.

Htx'ernes planer om videreuddannelse
Som tidligere nævnt, er mange af de elever der optages på htx rettede mod videregående uddannelse. Og da langt de fleste afgangselever også vil læse videre, synes htx'ernes målrettede profil at holde uddannelsen igennem.

Htx'ernes målrettethed kommer bl.a. til udtryk ved at kun 13% af afgangseleverne er i tvivl eller en del i tvivl om hvad de vil efter htx. Det er især de få piger på uddannelsen der tvivler. De er mere usikre på hvad de vil, og om de kan gennemføre den uddannelse de har lyst til. De fleste piger har fx ændret uddannelsesønske på htx, og det er også dem der har bedst styr på de forskellige uddannelsestilbud.

Det skal tilføjes at det ikke kun er htx's fortjeneste at eleverne er så sikre på hvad de vil. 40% af de tidligere htx'ere havde nemlig allerede bestemt sig før htx. De lader altså til at beslutte sig for hvad de vil meget tidligt – nogle endda før de starter på htx.

"Jeg besluttede mig engang i 7. klasse for at jeg ville være ingeniør".
Denniz Gögenur, htx-dimittend, nu teknikumstuderende i Odense.

Htx-elevernes vurdering af egne kompentencer (3. år, i %)

	Meget god	God	Mindre god	Dårlig
Evnen til at samarbejde	25	62	11	1
Evnen til at få nye venner	18	64	10	1
Evnen til at arbejde selvstændigt	29	56	15	1
Evnen til at koncentrere sig om en faglig opgave	16	52	29	3
Evnen til at sætte sig ind i nyt stof	15	63	21	1
Evnen til at fremlægge	15	43	34	7
Evnen til skriftlig fremstilling	20	52	23	6
Evnen til at gå til eksamen	13	45	35	7

4 Efter hhx og htx

Flere htx'ere end hhx'ere fortsætter på en videregående uddannelse. Dette ses bl.a. af figuren på næste side der viser den uddannelsesmæssige fordeling for studenterårgangene fra 1993 til 1998, opgjort i 1998.

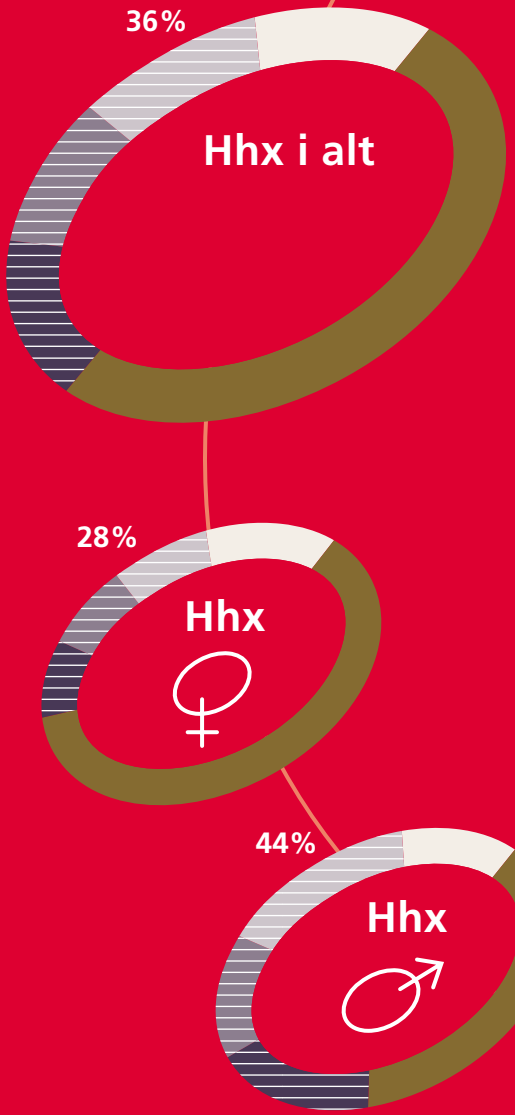
Figuren viser at kun 36% af hhx'erne, men hele 67% af htx'erne var begyndt på en videregående uddannelse fem år efter deres eksamen. Desuden kan man se at både htx'erne og hhx'erne fordeler sig ret ligeligt mellem korte, mellemlange og lange videregående uddannelser.

Det er især pigerne fra hhx der ikke læser videre. I 1998 var det således kun 28% af hhx-pigerne der var optaget på en videregående uddannelse, mens andelen blandt drengene var 44%. Og det ses at det især er de lange videregående uddannelser der tiltrækker flere drenge end piger med hhx-baggrund. Der er således ikke den store forskel i andelen af piger og drenge der begynder på en kort eller mellemlang videregående uddannelse, men der er næsten dobbelt så mange drenge der begynder på en lang videregående uddannelse.

Den lille andel af hhx'ere på de videregående uddannelser skal ses i sammenhæng med at næsten halvdelen af hhx'erne har valgt en erhvervsfaglig uddannelse. Her er så færre htx'ere: 18%. Man skal imidlertid være opmærksom på at for nogle af disse erhvervsgymnasiale dimittender kan en erhvervsuddannelse fungere som et skridt på vejen mod en videregående uddannelse. Under evalueringsgruppens skolebesøg, ikke mindst på htx, fremgik det da også at der kunne være tale om et bevidst valg af "praksisvejen" mod en videregående uddannelse som fx arkitekt eller ingeniør.

Endelig bør det nævnes at det statistiske materiale hverken bekræfter eller udelukker nogle skolers vurdering af at der i de allerseneste år er flere dimittender fra hhx der er begyndt at læse videre. Det er dog endnu for tidligt at sige om det er en vedvarende tendens. Under alle omstændigheder vil der stadig være en beskeden overgangsfrekvens fra hhx til videregående uddannelse.

Hhx

Påbegyndt uddannelse i 1998 – senest fem år efter eksamen

Ingen videregående uddannelse

1-årig hhx

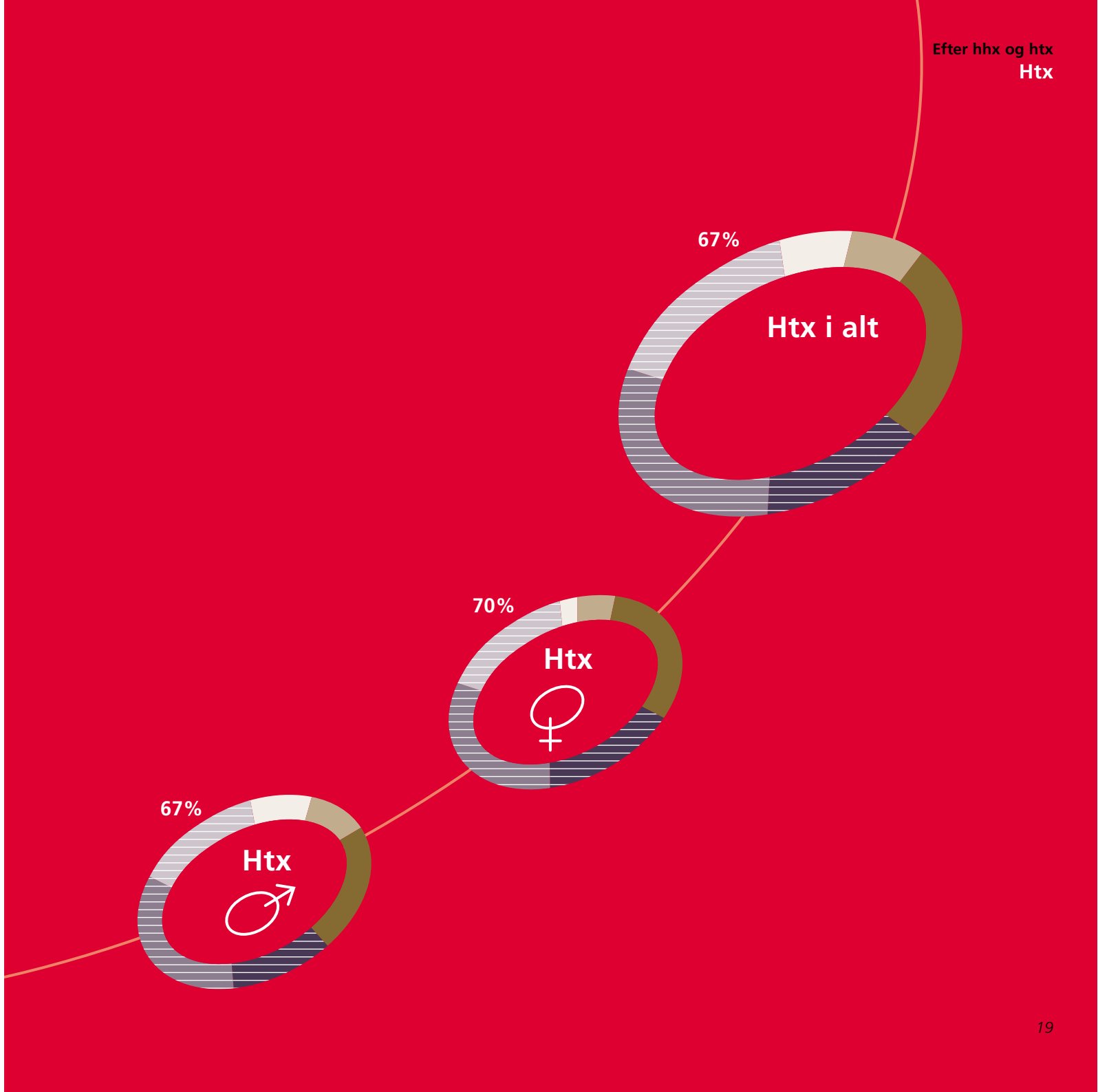
Erhvervsfaglig uddannelse

Kort videregående uddannelse

Mellemlang videregående uddannelse

Lang videregående uddannelse

Procentsatsen angiver videregående uddannelser i alt

67%
Htx i alt
70%
Htx
67%
Htx

Top 5 over de mest søgte områder fra de forskellige gymnasiale uddannelser

Matematisk gymnasium 44%
- Samfundsvidenskab, universitet 12%
- Naturvidenskab, universitet 10%
- Humaniora, universitet 9%
- Læge 6%
- Økonomi, handelshøjskole 6%

Sprogligt gymnasium 59%
- Humaniora, universitet 22%
- Samfundsvidenskab, universitet 12%
- Lærer 10%
- 1-årig hhx 8%
- Erhvervssprog 7%

Hf 55%
- Pædagog 20%
- Lærer 12%
- Humaniora, universitet 11%
- Samfundsvidenskab, universitet 8%
- Sygeplejerske 7%

Hhx 61%
- Kort videregående uddannelse, handel 16%
- Kort videregående uddannelse, it 14%
- Økonomi, handelshøjskole 14%
- Samfundsvidenskab, universitetet 9%
- Pædagog 8%

Htx 64%
- Diplomingeniør 19%
- Kort videregående uddannelse, it 19%
- Civilingeniør 12%
- Naturvidensskab, universitet 9%
- 1-årig hhx 9%

Valg af uddannelse
Hovedparten af uddannelser skal søges gennem Den Koordinerede Tilmelding. Disse ansøgninger kan derfor give et rimeligt billede af hvor hhx- og htx-dimittenderne søger hen. På figuren kan man se hvilke søgeområder der er mest populære for dimittenderne fra de forskellige gymnasiale uddannelser.

Det er bemærkelsesværdigt at første- og andenpladsen for hhx'ernes vedkommende her går til de korte videregående uddannelser inden for handel og it. Disse tal er naturligvis ikke direkte sammenlignelige med opgørelsen fra 1998, men de nye tal giver nu alligevel grund til at spørge om de bekræfter tendensen til at flere hhx'ere er begyndt at tage en kort videregående uddannelse. Når de nye tal er så høje, hænger det imidlertid også sammen med at mange korte videregående uddannelser ikke tidligere skulle søges gennem Den Koordinerede Tilmelding. Nu er de blevet samlet under betegnelsen erhvervsakademiuddannelser og er kommet med i Den Koordinerede Tilmeldings registreringer. Men det er også muligt at disse nye uddannelser i sig selv har haft en positiv effekt på overgangsfrekvensen fra hhx. Det er imidlertid endnu for tidligt at vurdere dette mere præcist.

Den Koordinerede Tilmeldings ansøgninger viser tydeligt at hhx'erne primært søger videre uddannelse inden for økonomi og samfundsvidenskab, mens htx'erne søger ingeniørområdet. Hhx- og htx-dimittenderne søger altså "smalt" og i overensstemmelse med uddannelsens faglige profil. Således fylder "top 5" meget for ansøgere fra hhx og htx: Over 60% søger indenfor top 5, mens dette til sammenligning kun gælder 44% af de matematiske studenter.

Langsomme og hurtige studiestartere
I sammenligning med dimittender fra de øvrige gymnasiale uddannelser lægger htx'ere og hhx'ere sig i hver deres yderposition som de hurtigste, henholdsvis de langsomste studiestartere. Således er mere end halvdelen af de htx'ere der sendte en ansøgning til Den Koordinerede Tilmelding i 2000, studenter fra samme eller foregående år, mens dette kun gælder 37% af hhx'erne.

Det er meget forskelligt hvordan de tidligere hhx- og htx-elever har oplevet overgangen til videregående uddannelse. De der er begyndt på en kort eller mellemlang uddannelse, synes overgangen har været ret glidende. De der er begyndt på en lang videregående uddannelse, synes derimod oftere at overgangen har været vanskelig, både hvad angår niveau, pensummængde og kravene til selvstændighed.

5 Skolekultur og selvopfattelse

Hhx-elevernes manglende lyst til at læse videre kan have noget at gøre med at skolerne ikke i særlig høj grad er orienterede mod videregående uddannelse. Det er i hvert fald det billede man får når skolerne selv beskriver deres praksis.

Dobbeltkompetence forvirrer

Et flertal af skolerne mener i høj grad at hhx er en studieforberedende uddannelse. Men samtlige hhx-skoler beskriver først og fremmest hhx som en uddannelse der giver "dobbeltkompetence", dvs. kompetence både til job og videregående uddannelse. Det billede skolerne tegner af hhx, synes altså ikke i ligeså høj grad som formålsparagraffen at lægge vægt på uddannelsens studieforberedende sigte. Måske fordi der mange steder sættes lighedstegn mellem at være erhvervsrettet og joborienteret. Der er også en tendens til at nogle lærere, fx i erhvervsøkonomi, begrunder formålet med undervisningen med henvisning til praksis.

Når skolerne lægger så stor vægt på "dobbeltkompetencen", er der risiko for at eleverne får en forventning om at undervisningen på hhx er mere anvendelsesorienteret og direkte rettet mod job. Derfor oplever mange skoler en konflikt mellem elevernes anvendelsesorienterede forventninger og uddannelsens studieforberedende sigte. Nogle elever er ikke klar over at hhx fagligt set er en god baggrund for videreuddannelse og har derfor heller ikke den fornødne selvtillid og motivation til at læse videre, vurderer skolerne.

Nogle hhx-skoler ser elevernes manglende orientering mod videregående uddannelse som udtryk for en generel tendens i ungdomskulturen. En anden forklaring er mere social og vedrører rekrutteringen. Ifølge skolerne kommer mange hhx'ere fra ikke-boglige miljøer uden tradition for uddannelse. De er derfor vanskelige at motivere til fortsat uddannelse. Og det er vanskeligt at få dem til at overveje hvilke udfordringer og muligheder de vil møde i et videre uddannelsesforløb.

Det er skolernes opfattelse at hhx af de fleste opfattes som en uddannelse med overvejende praktisk sigte. Mange elever og forældre har således en opfattelse af at hhx især sigter mod elever der ikke nødvendigvis planlægger at læse videre på en videregående uddannelse. Det er

imidlertid skolernes indtryk at der mange steder er ved at komme en større forståelse for hhx-uddannelsen og dens muligheder.

Praktik eller studie

Praktikpladser fylder meget i hhx-skolernes vejledning. Skolerne gør et stort arbejde for at informere eleverne og udsluse dem til erhvervslivet. Mange skoler holder fx jobsøgningskurser for eleverne på 3. år. Ofte har de et mere eller mindre formelt samarbejde med det lokale erhvervsliv, og nogle gange følger de deres elever efter overgangen til job og praktikplads.

Vejledningen mod videregående uddannelse beskrives noget anderledes. Flere hhx-skoler skriver således at vejledning om videregående uddannelse foregår som tiltag uden for skolen. De fleste skoler mener nemlig at deres studieforberedende indsats først og fremmest er en del af den faglige undervisning.

På htx mener man at undervisningsformerne er det vigtigste studieforberedende element. Men derudover vejleder man eleverne om deres muligheder for videregående uddannelse. Htx-skolernes vejledning er altså mere rettet mod videre studier end mod praktik og job.

På de hhx-skoler der ligger nær de store byer, har vejledningen om videregående uddannelse imidlertid også stor vægt. Men der er ret store regionale forskelle. En tendens der også afspejles når skolerne har skønnet hvor deres elever søger hen. Disse skøn svinger lige fra 20 til 70% når skolerne skal vurdere hvor mange der fortsætter i en praktikplads efter hhx – med færrest i de store byer.

Dannelse på htx

Htx-skolerne lægger meget vægt på at de fagligt og pædagogisk er rettet mod tekniske og naturvidenskabelige videregående uddannelser. Pga. uddannelsens skarpe profil vurderer skolerne også at deres elever har været bevidste om deres valg – dvs. at de har valgt htx netop pga. profilen. Man kan sige at uddannelsens skarpe profil giver en stærk "pionerånd", både blandt lærere og elever på den forholdsvis unge uddannelse.

Nogle skoler er samtidig opmærksomme på at elevernes fokusering mod bestemte uddannelser kan indebære at de – i øvrigt ligesom deres kammerater på hhx – foretrækker en temmelig anvendelsesorienteret undervisning.

Generelt vurderer htx-skolerne deres elever meget positivt. Flertallet synes dog at elevernes almene kulturelle viden er "nogenlunde". Dette hænger sammen med at htx ikke har så mange klassiske dannelsesfag. Fagrækken lægger

ikke i særlig høj grad op til at eleverne skal opnå en stor almenkulturel viden. Så vidt er der bred enighed blandt skolerne, men der er en vis uenighed om hvorvidt dette er en mangel. Nogle mener således at man på htx får en moderne, teknisk dannelse der i stor udstrækning kan gøre det ud for eller træde i stedet for en traditionel almendannelse. Overordnet set mener skolerne derfor at elevernes alment kulturelle niveau er tilfredsstillende.

Eksamensformer

Både hhx- og htx-skolerne nævner at den pædagogiske udvikling i et vist omfang er løbet fra eksamensformerne. Således svarer eksamensformerne ikke altid til de arbejdsformer eleverne trænes i. Desuden kan de eksisterende eksamensformer være med til at fastholde lærerne i undervisningsformer der ikke er optimale.

6 Med andre øjne

Det er altid værdifuldt at få andre til at se på det man arbejder med. EVA's evalueringer er tænkt som en sådan inspiration fra "andre øjne". Vi håber derfor rapportens anbefalinger vil blive inddraget i skolernes udviklingsarbejde – og at anbefalingerne dermed vil være med til at bringe skolerne videre i det arbejde de allerede er godt i gang med.

Anbefalingerne til hhx og htx skal ses i forhold til uddannelsernes profiler. Profilen er nemlig afgørende for en gymnasial uddannelses rolle og for dens opgaver. Fx bestemmer profilen på hvilken måde og på hvilke områder hhx og htx skal have et højere fagligt niveau og stille større krav til elevernes selvstændighed end grundskolen. Denne opgave – at være en slags "gearskift" – er fælles for alle gymnasiale uddannelser, men de skal naturligvis løse opgaven i henhold til hver deres profil.

Videregående uddannelse i fokus

Overordnet anbefaler rapporten både hhx og htx at fokusere mere på videregående uddannelse. Og det er vigtigt at dette ikke kun mærkes hos vejlederne. Vejledningen om videregående uddannelse skal ud af vejledningskontoret og være en integreret del af den daglige undervisning. Dette kan gøres på mange måder. Skolerne kan først og fremmest formulere målsætninger for deres arbejde med uddannelsens studieforberedende perspektiv – og udarbejde konkrete planer for disse målsætningers realisering.

Det er også vigtigt at lærerne er opmærksomme på at de i høj grad er rollemodeller for eleverne. Og endelig bør eksamensformerne i højere grad understøtte uddannelsernes studieforberedende sigte. Rapporten vurderer således at der på begge uddannelser er brug for at fortsætte arbejdet med at udvikle prøveformerne i overensstemmelse med udviklingen i arbejdsformerne.

Anbefalinger til hhx

Det er en vigtig del af hhx's profil at holde døren åben til erhvervslivet. Det fremgår således af formålet at hhx er en erhvervsrettet uddannelse. Samtidig skal hhx som en gymnasial uddannelse forberede til videregående uddannelse. I dag hvor over halvdelen af dimittenderne ikke læser videre, stemmer uddannelsens faktiske funktion imidlertid ikke overens med dens formål om at forberede eleverne til videregående uddannelse. Det er et problem idet det kan skabe en uklar selvforståelse og uddannelseskultur på skolerne.

Rapporten anbefaler at hhx-skolerne fokuserer mere på videregående uddannelse. Dette skal ikke kun mærkes i undervisningen, men indgå i skolekulturen. Skolekulturen skal signalere en forventning om at eleverne vælger en videregående uddannelse. Den skal satse på at opmuntre og inspirere eleverne til at læse videre og herved give dem en tro på at de kan gennemføre en videregående uddannelse.

En sådan skolekultur kan bidrage til at få flere til at blive opmærksomme på deres muligheder. Især vil det betyde noget for den store gruppe "tvivlere" der ikke ved hvad de vil efter hhx, hvis skolerne prøver at inspirere dem og bekræfte dem i at de også har evnerne til at læse videre.

Fagligt gearskift

Evalueringen viser at skolerne skal være opmærksomme på at fastholde de faglige krav. Fx er det vigtigt at den seneste bekendtgørelses fokus på tværfaglige og metodiske kompetencer ikke sker på bekostning af niveauet i fagene, men at arbejdet tilrettelægges så det netop sikrer den faglige fordybelse. Desuden bør hhx sikre at der bliver inddraget teori i projektarbejdet – sådan at casen eller projektet får karakter af et "eksperiment" i forhold til teorien. I forlængelse heraf anbefaler rapporten hhx at overveje om man i tilstrækkelig grad indfrier de nye elevers forventninger om et skift efter grundskolen, dvs. om uddannelsen opfylder sin funktion som "gearskift".

Vejledning mod et kvalificeret valg

Skolernes selvevalueringer viser som nævnt at vejledningen fokuserer på "dobbeltkompetence", dvs. både på mulighederne for job og for videregående uddannelse efter hhx. Rapporten vurderer derfor at vejledningen i højere grad bør afspejle uddannelsens studieforberedende sigte.

Den løbende vejledning bør således i højere grad orientere om videregående uddannelse – og fx inkludere besøg på relevante uddannelsesinstitutioner. Da materialet viser at hhx'erne bestemmer sig sent, anbefales det at man holder udslusningssamtaler og følger op på hvordan det går eleverne efter hhx. Endelig anbefales skolerne at overveje mulighederne for en særlig indsats overfor pigerne da det særligt er dem der ikke læser videre.

Htx-uddannelsen har uden tvivl den skarpeste profil blandt de fire gymnasiale uddannelser. En profil der tegnes af både uddannelsens fag og arbejdsformer.

Frafaldet skal ned
Netop fordi profilen er så skarp, er det vigtigt at de elever der starter på htx, har et realistisk billede af hvad uddannelsen kræver. Dokumentationsmaterialet viser imidlertid at dette ikke altid er tilfældet. Som nævnt forventer mange elever fx at projektarbejde i laboratorier og værksteder fylder mere end det gør. Sådanne forventninger er formodentlig en af de primære årsager til at htx har et relativt stort frafald.

Med hensyn til frafaldet anbefaler rapporten htx at overveje om gearskiftet fra grundskolen er for brat. Skolerne bør være opmærksomme på at hjælpe eleverne så de kan klare dette skift. Endelig anbefales skolerne at styrke det pædagogiske og sociale miljø da dette også kan være med til at nedbringe frafaldet.

Projektarbejdsformen
Dokumentationsmaterialet giver indtryk af at projektarbejde er blevet institutionaliseret på htx. Termen bliver derfor også brugt pr. automatik i mange sammenhænge – fx også uden at der er tale om en egentlig problemorientering. For at undgå dette anbefaler rapporten skolerne at udvikle forskellige typer projekter og specificere deres anvendelsesmuligheder. I dette udviklingsarbejde er det vigtigt både at være opmærksom på sammenhængen mellem de forskellige arbejdsformer og sammenhængen mellem tværfaglig problemorientering og faglig fordybelse.

I øvrigt anbefaler rapporten at man inddrager eleverne i disse overvejelser. De vil være bedre rustede til at gennemføre en videregående uddannelse hvis de er vant til at bruge forskellige arbejdsformer bevidst og reflekteret.

Indslusning og udslusning
Med hensyn til vejledning anbefaler rapporten htx-skolerne at gennemføre indslusnings- og udslusningssamtaler med eleverne. Det vil give indgangseleverne et mere realistisk billede af htx, mens afgangseleverne vil få bedre overblik over deres muligheder efter htx.

Herudover anbefaler rapporten at vejledningen ikke fokuserer ensidigt på de gængse uddannelsesmuligheder. Vejledningen skal være bred. Desuden bør den knyttes mere til undervisningen og til elevernes valg af fag i løbet af de tre år.

Endelig vurderer rapporten at det vil styrke skolernes vejledning hvis der bliver fulgt op på hvordan det går eleverne efter htx.

THE NORTH FACE

7 Kan man lære at studere

Som udgangspunkt for evalueringen udviklede evalueringsgruppen en studiekompetencemodel (se næste side). Den kan være med til at vise hvordan den enkelte skole kan arbejde videre med resultaterne.

Studiekompetencemodellen blev udarbejdet fordi der ikke findes en definition eller en alment accepteret forståelse af "studiekompetence". Begrebet kan opfattes mere eller mindre specifikt: Som snævre faglige kvalifikationer, mere generelle faglige kvalifikationer eller endnu mere generelt som fx den tålmodighed der skal til for at gennemføre en videregående uddannelse.

Evalueringsgruppen måtte altså gøre sig klart hvad den ville forstå ved "studiekompetence", selvom den selvfølgelig heller ikke kunne give en endegyldig opskrift på hvordan man lærer at studere. Studiekompetencemodellen skal derfor ses som evalueringsgruppens bud på en indkredsning af betydningsfulde faktorer. Et bud der forhåbentlig kan inspirere skolerne i arbejdet med at klæde eleverne på til videregående uddannelse.

Studiekompetencemodellen

Evalueringsgruppen tager udgangspunkt i en opfattelse af studiekompetence som den lyst og evne der skal til for at en person kan vælge og gennemføre en videregående uddannelse.

At have lyst til videreuddannelse vil bl.a. sige at man fagligt er nysgerrig og ambitiøs. Desuden skal man have gåpåmod. Man skal have mod på at engagere sig i sin uddannelse, og man skal turde påtage sig en studieidentitet.

For at have evne til at vælge uddannelse skal man selvfølgelig kende sine valgmuligheder og have metoder til at vælge mellem disse. Dette kan siges at være en slags "ydre" valgkompetence. Den skal imidlertid suppleres med en "indre" kompetence. Dvs. man skal også have den nødvendige selvindsigt til at vælge i forhold til lyst og evner.

At have evne til at gennemføre en videregående uddannelse kræver naturligvis at man fagligt er kompetent. Men man skal også have mindre specifikke kompetencer. Man skal have analytisk og kritisk sans, kunne arbejde tværfagligt, samarbejde og beherske forskellige arbejdsmetoder. Og selvfølgelig er det også vigtigt at kunne indgå i sociale netværk.

Evalueringsgruppen har overvejet hvilke faktorer der har betydning for om en person får lyst og evne til at vælge og gennemføre en videregående uddannelse. De fandt frem til at der overordnet er tre påvirkningsfaktorer: uddannelsens faglige indhold og uddannelsesreglerne, elevernes baggrund og skolernes uddannelseskultur.

Påvirkningsfaktorerne kan justeres af skolerne. "Uddannelsens faglige indhold og uddannelses-reglerne", "Skolernes uddannelseskultur" og "Elevernes baggrund" er altså en slags håndtag skolerne kan stille på for at styrke elevernes studie-kompetence – om end i forskellig grad.

Elevernes baggrund

Holdninger til forestillinger om uddannelse

Andre personlige forhold og socio-kulturelle forhold

Studiekompetence

Den lyst og evne der skal til for at vælge og gennemføre en videregående uddannelse

- Lyst til videregående uddannelse
- Evne til at vælge videregående uddannelse
- Evne til at gennemføre videregående uddannelse

Skolernes uddannelseskultur

Skolernes selvopfattelse

Skolernes opfattelse af eleverne

Lærernes baggrund og kvalifikationer

Tilrettelæggelse af undervisningen

Tilrettelæggelse af vejledning til potentielle elever og nuværende elever

Uddannelsens faglige indhold og uddannelsesreglerne

Indhold af specifikke fag

Metoder og arbejdsformer

Prøveformer

EVA's fremgangsmåde

Evalueringen er gennemført af Danmarks Evalueringsinstitut, EVA, i samarbejde med en ekstern evalueringsgruppe. Medlemmerne af denne gruppe er:

Centerleder Martin Rovs Hansen,
ivu*C Aalborg, (formand)
Lektor Søren Antonius,
Handelsskolen i Nykøbing F.
Afdelingsleder Ulla Bendix,
Randers Tekniske Skole
Områdeleder Torben Dahl,
Handelshøjskolen i Århus
Undervisningsråd Staffan Engström,
Skolverket, Stockholm
Lektor Jørgen Rasmussen,
Vitus Bering-Center
for videregående uddannelse, Horsens.

Evalueringen bygger på et omfattende refleksions- og dokumentationsmateriale:

1. Seminar
Et indledende seminar hvor deltagerne diskuterede begrebet "studiekompetence" i relation til hhx og htx.

2. Selvevalueringer og institutionsbesøg
Udvalgte skoler har beskrevet hvad de gør for at styrke elevernes lyst og evne til videregående uddannelse. Efterfølgende har evalueringsgruppen besøgt nogle af disse skoler.

3. Internetbaseret spørgeskemaundersøgelse
En undersøgelse af elevernes motiver for at vælge hhx eller htx (indgangselever) og deres holdninger til fortsat uddannelse efter hhx eller htx (afgangselever).

4. Forløbsundersøgelse
En undersøgelse blandt htx- og hhx-dimittender (årgang 1996) der viser deres typiske uddannelses-forløb efter hhx og htx.

5. Dimittendundersøgelse
Interview med studerende der er hhx- eller htx-studenter.

Læs mere

Interesserede kan finde flere detaljer og resultater i rapporten "Overgange fra hhx og htx til videregående uddannelse". Den kan, som dette hæfte, bestilles hos Statens Information, T 33 37 92 28.

Desuden kan man læse mere på EVA's hjemmeside **www.eva.dk.** Her finder man også de seneste nyheder fra instituttet og oplysninger om både igangværende projekter og afsluttede evalueringer.

Hæftets citater er fra EVA's konference om studiekompetence 25. oktober 2001 i København.

Fotos er af elever og lærere på htx, Tuborgvej, København NV.

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

Østbanegade 55.3
DK 2100 København Ø

T 35 55 01 01
F 35 55 10 11
E eva@eva.dk

www.eva.dk

ISBN 87-7958-027-0